

Paperiteollisuus ja Suomen kansantalous

Eero Lehto

25.09.2017

Taloustilanne ja näkymät koko kansantalouden tasolla

Taloukasvu on nopeutunut

Vuonna 2015 Suomen bkt kasvoi vain 0,2 prosenttia vuotta aiemmasta. Vuonna 2016 kasvu ylsi jo 1,9 prosenttiin. Tieto näinkin nopeasta kasvusta saatiin vasta aivan loppuvuodesta 2016. Viime vuonna kasvua piti yllä lähinnä rakentaminen, jonka vaikutuksesta yksityiset investoinnit kasvoivat lähes 8 prosenttia. Hidas inflaatio, työllisyyden koheneminen sekä kotitalouksien ostovoiman vahvistuminen verotuksen lievän kevenemisen seurauksena tekivät mahdolliseksi yksityisen kulutuksen 1,8 prosentin kasvun. Vienti ja julkinen kulutus kasvoivat muuta kansantaloutta hitaammin.

Tämän vuoden (2017) ensimmäisellä vuosipuoliskolla viennin kasvukin vauhdittui vuotta aiemmasta jo lähes 10 prosenttiin. Samalla bkt oli kasvanut kolme prosenttia edellisvuodesta. Nimellispalkkojen jäädytyksestä huolimatta yksityinen kulutus oli kasvanut edelleen vajaat kaksi prosenttia vuotta aiemmasta. Yksityisten investointien kasvu oli nopeutunut jo runsaaseen 13 prosenttiin. Taloukasvua sen sijaan hidasti selvästi julkisen kulutuksen vain noin prosentin kasvu.

Työllisyyden paraneminen laahaa taloussuhdanteen jäljessä

Siihen nähden, kuinka paljon Suomen taloukasvu on kiihtynyt viimeisen parin vuoden aikana, työllisyysasteen nousu ja taas työttömyysasteen lasku on jäänyt vaatimattomaksi. Heinäkuussa 2017 kausivaihtelusta puhdistettu työllisyysaste (15–64 -vuotiaiden kohdalla) oli 69,3 prosenttia. Kesäkuusta 2015 se oli noussut vain 1,4 prosenttiyksikköä. Hallituksen 72 prosentin tavoitteeseen on siten vielä pitkä matka. Vastaavasti kausivaihtelusta puhdistettu työttömyysaste oli (15–74 -vuotiaiden osalta) vuoden 2017 kesäkuussa 8,6 prosenttia, kun se oli kaksi vuotta aiemmin 9,5 prosenttia. Työllisyyden hitaahko elpyminen on pettymys siihen nähden, että Suomen taloukasvua on vauhdittanut nimenomaan työvaltainen rakentamisen laajeneminen. Ilmeisesti julkisten menojen leikkaukset, joiden seurauksena naisvaltaisen julkisen alan työpaikat ovat vähentyneet, ovat hidastaneet työmarkkinatilanteen kohenemistä. Jatkossa taloukasvun painopisteen siirtyminen pois rakentamisesta suhteellisen pääomavaltaiseen teollisuuteen hidastaa työllisyysasteen nousua. Samansuuntainen vaikutus on vuoden 2017 alusta voimaan tulleella kilpailukyky sopimuksella siltä osin, että siinä pidennettiin työaika 24 tuntia vuodessa ilman korvausta. Lisätyöaika jokaista työllistä kohti vähentää keskimäärin tarvetta palkata uusia työntekijöitä. PT:n tuoreen ennusteen mukaan työllisyysaste nousee vuonna 2018 keskimäärin 69,8 prosenttiin edellisvuoden 69,4 prosentista. Vastaavasti työttömyysaste alenee ensi vuonna 8,3 prosenttiin, kun se on tänä vuonna (2017) keskimäärin 8,6 prosenttia. Vuonna 2019 työllisyystilanteen voidaan odottaa paranevan edelleen.

Julkinen alijäämä on jo supistunut tuntuvasti

Suomen hallituksen finanssipolitiikka ei vuonna 2016 ollut mitään erityisen tiukkaa sillä perusteella, että julkiset kulutusmenot kasvoivat tuolloin määrältään 1,2 prosenttia edellisvuodesta ja että kokonaisveroaste (kaikkien verojen suhde bkt:hen) pysyi lähes ennallaan. Myös vuonna 2017 finanssipolitiikka pysyy veraten neutraalina: veroasteen alenemisen vastapainoksi julkisia kulutusmenoja supistettiin. Hallituksen linjana on ollut karsia julkisia menoja ja lieventää verotusta. Talouskasvun nopeutumisen ansiota Suomen julkisyhteisöjen alijäämä supistui vuonna 2016 noin 1,6 miljardia euroa edellisvuodesta. Julkisyhteisöihin kuuluvat valtio, kunnat sekä työeläkelaitokset ja muut sosiaaliturvarahastot. Tämän vuoden alkupuoliskolla julkisyhteisöjen rahoitusjäämä on vahvistunut 1,9 miljardilla eurolla. Nyt näyttää siltä, että julkisyhteisöjen alijäämä sulaisi lähes kokonaan jo tämän vuoden aikana. Tämä on siinä mielessä yllättävää, että kilpailukyky sopimus heikensi julkisyhteisöjen rahoitusasemaa, koska rajoitti nimellisansioiden nousun nollaan heikentäen tuloveropohjaa ja sitä kautta pienensi yksityishenkilöiden maksamia veroja. Reipas talouskasvu ja yritysten kannattavuuden koheneminen on kuitenkin lisännyt reilusti yritysten maksamat yhteisöveroja. Talouskasvun nopeutuminen on myös lisännyt muita veroja odotettua enemmän. Jo nyt on ilmeistä, että julkisyhteisöille kertyy ylijäämää vuosina 2018 ja 2019. Tämä merkitsee myös sitä, että julkinen velanotto alkaa pienentyä. Julkinen bruttovelka suhteessa nimelliseen bruttokansantuotteeseen alenee merkittävästi jo tämä vuonna. Jatkossa vuosina 2018–2019 julkisen bruttovelan bkt-suhde menee jo alle 60 prosenttiin, joka on EU:n määräämä yläraja tälle suhdeluvulle.

Kansainvälinen talous tukee Suomen kasvua

Suomen ulkomaankaupan kehitys riippuu keskeisesti kansainvälisestä taloudesta, jonka näkymät ovat erilaisista epävarmuustekijöistä huolimatta suotuisat. Suomen viennille tärkeän euroalueen kasvu on nopeutumassa vuoden 2016 vajaasta 2 prosentista 2,2 prosenttiin vuosille 2017–2018. Ruotsin talouskasvu pysyy yhä noin kolmessa prosentissa ja Venäjän talouden kasvu pinnistää taas plussan puolelle, noin puoleentoista prosenttiin vuosille 2017 ja 2018. Etelä-Amerikassa Brasiliakin on ohittaa pahimmat karikot ja USA:nkin talouskasvu yltää taas yli kahteen prosenttiin. Aasiassa Kiinan ja Intian taloudet kasvavat edelleen nopeasti ja Japaninkin kasvu asettuu yli prosentin vauhtiin.

Taulukko 1. Palkansaajien tutkimuslaitoksen kansainvälisen talouden ennuste syyskuussa 2017.

	Osuus maailman BKT:sta (%)	Kokonaistuotannon määrän kasvu (%)		
		2016	2017e	2018e
Yhdysvallat	15.3	1.5	2.1	2.4
Eur-19	11.6	1.8	2.3	2.2
Saksa	3.3	1.9	2.1	2.3
Ranska	2.2	1.2	1.6	1.8
Italia	1.8	0.9	1.5	1.6
EU28	16.5	1.9	2.3	2.3
Ruotsi	0.4	3.2	3.0	3.0
Iso-Britannia	2.3	1.8	1.5	1.2
Kiina	18.3	6.7	6.9	6.6
Intia	7.5	7.1	6.2	7.0
Japani	4.3	1.0	1.5	1.2
Venäjä	3.1	-0.2	1.7	2.0
Brasilia	2.5	-3.6	0.5	2.0

Lähde: BEA, BOFIT, Eurostat, IMF, Palkansaajien tutkimuslaitos.

Ison-Britannian brexitiä on pidetty taloudellisena riskinä koko Euroopalle. Osin brexitin vuoksi Iso-Britannian kasvu hidastuukin selvästi, mutta brexististä ei näillä näkymin ole muodostumassa tekijää, joka heijastuisi laajasti muihin maihin. Kansainvälisen talouden riskit ovat pitkästi poliittisia, jopa sotilas-poliittisia. Jo nyt on merkkejä siitä, että vastakkainasettelu kansainvälisessä politiikassa voi kärjistyä yllättävästi ja että sotilaalliset konfliktit esimerkiksi Lähi-idässä, Ukrainassa ja etenkin Korean niemimaalla voivat saada yllätyksellisiä käännteistä. Yksi ikävä tekijä, joka ei ole vailla taloudellisia seuraamuksia, ovat terroriteot eri Euroopan maissa ja muuallakin. Kun Isis ajetaan Syyriasta ja Irakista, nämä teot voivat väliaikaisesti jopa lisääntyä Euroopassa.

Suomi on noususuhdanteessa

Pitkästä aikaan myös Suomen talousnäkymät ovat hyvät. Investointiaktiiviteetin piristyminen Euroopassa on vaikuttanut positiivisesti Suomen vientiin. Mutta Suomen talouden nousu ei johdu pelkästään kasvun lievästä nopeutumista vientimarkkinoillamme. Nyt myös sellaiset erityistekijät kuten Nokialta vapautuneen työvoiman työllistämien yritysten pääseminen kasvuvauhtiin, metsäteollisuuden kasvanut kapasiteetti sekä Venäjälle suuntautuneen viennin kääntymisen taas nousuun ovat tukemassa talouskehitystämme. On luontevaa, että tällaisessa tilanteessa Suomen talous kasvaa muuta Eurooppaa nopeammin. Muita sellaisia talouskehitykseen suotuisesti vaikuttavia tekijöitä, jotka eivät selitys normaalista suhdanteesta, ovat Turun telakan saamat neljä suurta laivatilausta vuoden 2016 lopulla sekä Uudenkaupungin autotehtaan tuotantomäärien raju kasvu vuoden 2017 kuluessa. Mainittakoon, että telakoiden (myös Rauman ja Helsingin) saamat tilaukset alkavat työllistää pikku hiljaa yhä enemmän sekä telakoilla että alihankkijayri-

tyksissä. Ensi vuonna aikaansaama arvonlisäys on jo selvästi suurempi kuin edellisvuosina, koska seuraavana vuonna Suomesta luovutettavien alusten arvo on jo yli kaksinkertainen edellisvuosiin verrattuna.

Kilpailukykysovimuksen lisää vientiä ja nettovaikutukseltaan jonkin verran kokonaistuotantoakin. Toisin viime vuonna ja tämän vuoden alkupuolella tapahtunut talouden käänne kohti parempaa ei juuri kikyistä selity.

Taulukko 2. Palkansaajien tutkimuslaitoksen ennuste Suomen taloudelle syyskuussa 2017 .

	2016 Mrd. €	2016 Määrän muutos	2017e prosentteina (%)	2018e prosentteina (%)
Bruttokansantuote	215.6	1.9	3.6	2.5
Tuonti	78.6	4.4	5.7	4.6
Kokonaistarjonta	294.2	2.6	4.1	3.1
Vienti	76.0	1.3	9.0	6.0
Kulutus	170.8	1.6	1.4	1.1
yksityinen	119.1	1.8	2.0	1.5
julkinen	51.7	1.2	0.0	0.3
Investoinnit	46.4	7.2	7.6	4.0
yksityiset	37.9	7.9	9.0	4.5
julkiset	8.6	3.9	1.4	1.7
Varastojen muutos ja arvoesineiden hankinta (ml. tilstollinen ero) ¹	1.1	0.0	-0.3	0.2
Kokonaiskysyntä	294.2	2.6	4.1	3.1

¹ Määrän muutos on prosenttiyksikköä suhteessa BKT:hen.

Lähde: BEA, BOFIT, Eurostat, IMF, Palkansaajien tutkimuslaitos.

PT:n tuoreen ennusteen mukaan Suomen talouskasvu yltää 3,6 prosenttiin tänä vuonna. Ensi vuonna yksityisen kulutuksen kasvun hidastumisen myötä koko kansantalouden kasvu jää 2,5 prosenttiin. Vuonna 2019 kasvu jatkuu 2–3 prosentissa eli edelleen muuta Eurooppaa nopeampana. Miten voidaan lopulta perustella näkemystä, jonka mukaan Suomen talous kasvaisi myös vuosina 2018–2019 muuta Eurooppaa nopeammin?

- Kaikista kolhuista huolimatta sellaiset keskipitkän aikavälin kilpailutekijät kuten väestön osaamistaso, kertynyt tietopääoma (tehdyt T&K-investoinnit), julkisen infrastruktuurin kunto ja liiketoiminnan laillisuusympäristö ovat paremmalla tolalla kuin EU:ssa tai euroalueella keskimäärin.
- Heikko vaihe Suomen taloudessa (2012–2015) johti resurssien vajaakäyttöisyyteen sekä työvoiman, perinteisen kiinteän pääoman sekä jo tehtyjen T&K-panosten osalta. Tämä mahdollistaa tavantomaista nopeamman kasvuvaiheen.
- Huonon onnen (Nokia ennen kaikkea) jälkeen ”onni on taas potkaissut” maatamme. Tällä tarkoitan lähinnä telakkateollisuuden tilauksia, joiden vaikutus ulottuu pitkälle 2020-luvulle.

Varsin yleinen on kuitenkin näkemys, jonka mukaan talouskasvumme painuu verraten pian jo vuodesta 2018 tai ainakin vuodesta 20189 lähtien yhteen prosenttiin ja sen jälkeen tätä hitaammaksi. Kasvu olisikin tässä skenaariossa muuta Eurooppaa hitaampaa. Tätä perustellaan seuraavilla seikoilla:

- Liian korkeaksi noussut kustannustaso on päässyt Suomen talouden ongelmiin. Eikä tämä ole vielä täysin korjaantunut. Työttömyyden painaminen tavoiteltuun 6 prosenttiin edellyttäisi kustannusten alentamista noin 10 prosentilla kilpailijamaihimme nähden.
- Työmarkkinoiden jäykkyys estää myös talouskasvun vauhdittumisen.
- Maamme tuotantorakenne ei palvele muuttuneita kysyntärakenteita.

Olen pääosin eri mieltä edellä esitetyn kanssa. Seuraavassa luvussa tarkastellaan kustannuskilpailukykyä ja sen yhteydessä vastataan kysymykseen siitä, onko Suomen kustannustaso edelleen liian korkea. Kysymystä Suomen ja muiden kehittyneiden maiden tuotantorakenteesta olemme selvittelleet viime vuoden toimialaennusteessa.¹ On aika vaikea nähdä, että tässäkään asiassa Suomi olisi jotenkin huonompi verrattuna euroalueen muihin maihin.

Työmarkkinajousten tarpeellisuutta ei tässä raportissa käsitellä tarkemmin. Se voidaan kuitenkin todeta, että erilaiset keinot saada vaikeasti työllistettävät tekemään tuettuna vähäisiä tuntujakin ovat tervetulleita. Järeät keinot alentamalla esim. ansiosidonnaista työttömyysturvaa ja muita sosiaaliturvaa aikaansaavat maahamme uuden luokan, ”työssäkäyvät köyhät”. Ei se ole tavoittelemisen arvoista. On muistettava, että verrattuna moneen Keski- ja Etelä-Euroopan maahan työmarkkinakäytäntömme ovat kuitenkin verraten joustavat. Sitä paitsi järeätkään keinot eivät luo maahamme sellaista dynamiikkaa, joka nopeuttaisi merkittävästi talouskasvua ja aikaansaisi verotuloja, jotka pienentäisivät julkisen talouden alijäämiä. Koko talouden dynamiikan kannalta keskeisessä asemassa ovat suhteellisen hyvin pärjäävät ja suhteellisen hyvin koulutetut: kuinka paljon heitä on ja kuinka hyvin onnistutaan hyödyntämään heidän työvoimaansa. Tämä ei tarkoita sitä, että eikö työttömyys ja erityisesti pitkäaikaistyöttömyys olisi ongelma, jota pitäisi yrittää lieventää.

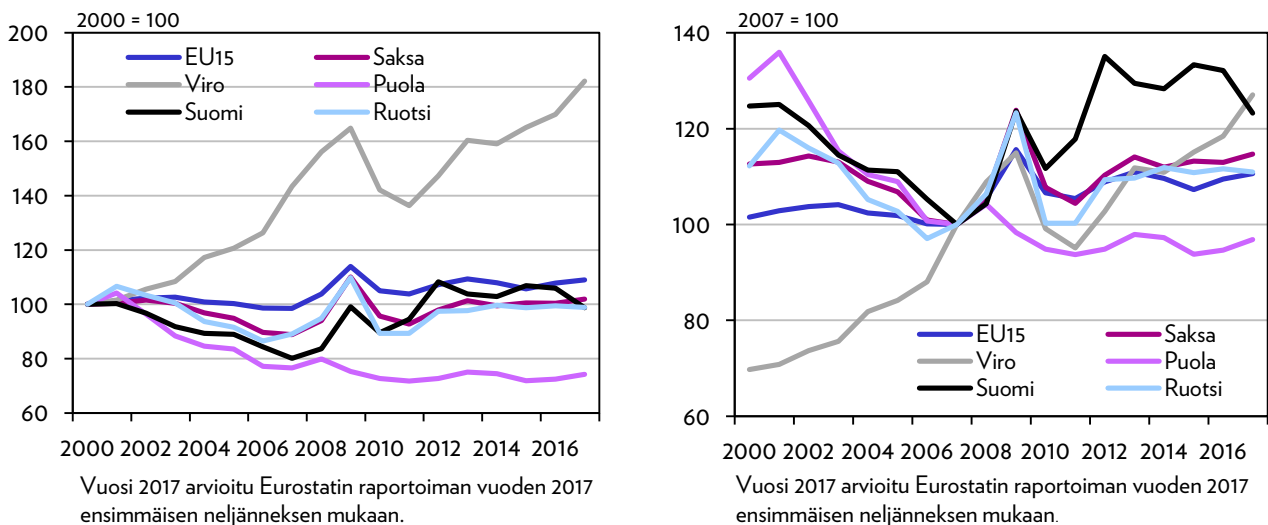
¹ Tässä raportissa (http://www.labour.fi/?wpfb_dl=4394) esittelimme tuotteen monimutkaisuuden käsitteen, jonka avulla eri maiden tavaratuotanto voidaan luokitella. Tässä vertailussa Suomen teollisuus sijoittui hyvin sillä perusteella, että sen tuotanto on verraten monimutkaista niin, että se kestää matalan kustannustason maiden aikaansaaman paineen.

Suomen kustannuskilpailukyky

Kilpailukykyindikaattorin valinnalla tehdään politiikkaa

Suomen talouden pitkää taantumaa ja hidasta kasvua vuosina 2012–2015 on melko yleisesti selitetty kustannuskilpailukyvyn romahtamisella. Viime aikoina kilpailukykyä on Suomessa kuvattu lähinnä nimellisillä yksikkötyökustannuksilla, jotka saadaan, kun nimelliset työvoimakustannukset jaetaan tuotannon (arvonlisäyksen) määrällä.² Tähän mittariin sisältyvän työn tuottavuuden suuri heilahtelu, joka voi selittyä jopa vain yhden avainyrityksen ongelmista, synnyttää vääriä mielikuvia tuotantoelämän ongelmista. Ohessa eri maiden vertailu on rajoitettu teollisuuteen ja siten siihen osaa elinkeinoelämästä, joka selvimminkin kilpailee ulkomaisten yritysten kanssa.³

Kuvio 1. Tehdasteollisuuden yksikkökustannukset Suomessa ja sen kilpailijamaissa vuosina 2000–2016.⁴

Lähde: Ameco, Eurostat.

Oheisessa kuviossa nimellisten yksikkökustannusten kehitystä on tarkasteltu pitämällä lähtövuotena vuotta 2000 tai vuotta 2007. Vuonna 2007 Suomen teollisuuden tuottavuus oli huipussaan myös suhteessa kuvion 1 kilpailijamaihin. Vuosi 2000 oli jo normaalimpi. Kilpailukyvyn heikkeneminen vuoden 2007 ta-

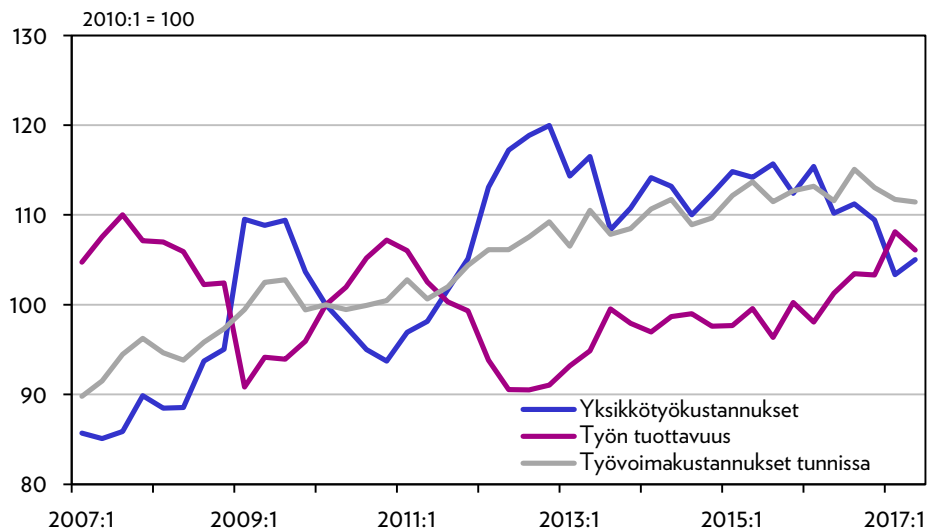
2 Samaan päästään, jos nimelliset työvoimakustannukset tuntia kohti jaetaan työn tuottavuudella, jota laskettaessa työpanos on ilmaistu tunneissa.

3 Tässä yhteydessä on huomautettava, että myös palveluyritykset altistuvat ulkomaiselle kilpailulle kasvavissa määrin sillä perusteella, että ne hankkivat yhä enemmän välituotepanosia ulkomailta.

4 Kuviossa 1 vuoden 2017 taso edustaa vuoden 2017 ensimmäisen neljänneksen arvoa. Siinä työvoimakustannusten muutos on arvioitu yhtä suureksi kuin alkuperäisten lukujen muutos vuoden 2016 ensimmäiseltä neljännekseltä vuoden 2017 ensimmäiseen neljännekseen.

sosta selittyy pitkälti työn tuottavuuden heikkenemisestä. Tilastot jopa liioittelevat tätä kehitystä lähinnä sen vuoksi, että Nokian Suomeen keräämät voitot ja sittemmin tappiot yliarvioivat aluksi liikaa ja sitten taas aliarvioivat tietoliikennelaiteiden valmistuksen tilastoitua kiinteähintaista jalostusarvoa.⁵ Kuviosta 1 käy ilmi, että Suomen teollisuuden yksikkökustannukset ovat vuodesta 2000 laskeneet suhteessa euroalueen keskitasoon ja Saksaan, Virosta puhumattakaan. Ruotsin yksikkökustannukset ovat vuodesta 2000 kehittyneet samaa tahtia Suomen kanssa ja vain Puolassa ne ovat laskeneet suhteessa Suomen tasoon. Kun lähtövuodeksi otetaan vuosi 2007 niin kuin usein Suomessa tehdyissä tarkasteluissa on tehty, Suomen kustannustaso näyttää nousseen suhteessa muihin paitsi Viroon. Joka tapauksessa aivan viime vuosina – vuodesta 2011 lähtien – ovat Suomen teollisuuden yksikkökustannukset laskeneet suhteessa vertailumaihin.

Kuvio 2. Suomen tehdasteollisuuden yksikkötyökustannukset 2007:1–2017:2.

Lähde: Tilastokeskus.

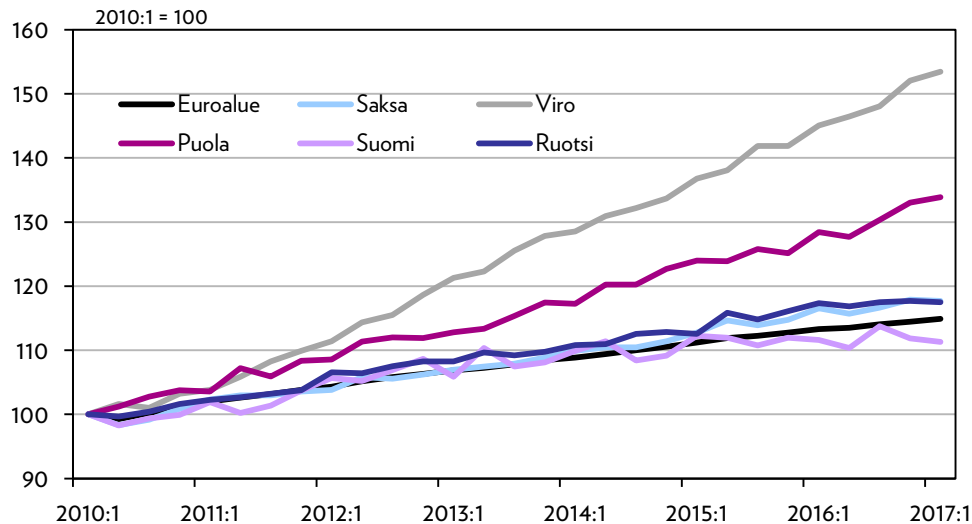
Kuviossa 2 on eritelty Suomen tehdasteollisuuden yksikkökustannusten jakaantumista työn tuottavuuteen ja työvoimakustannuksiin tuntia kohti. Kuviosta nähdään, että yksikkötyökustannukset ovat tuottavuuden peilikuva. Tehdasteollisuuden tuottavuuden heikkeneminen globaalin kriisin puhjettua syksyllä 2008 aina vuoden 2010 keskivaiheille asti nosti selvästi teollisuuden yksikkötyökustannuksia. Uudelleen Euroopan valtioiden rahoitusongelmista alkunsa saanut kriisi jo vuonna 2011 heikensi teollisuustuotteiden kysyntää ja samalla alensi teollisuuden tuottavuutta. Tuolloin vauhdittui myös Nokian matkapuhelinliiketoimien alasajo ja vuodesta 2014 alkaen Venäjälle suuntautuva kauppa alkoi tyrehtyä. Suomen tehdasteollisuuden tuottavuus alkoi elpyä vasta vuonna 2016 ja hypähti selvästi tämän vuoden ensimmäisellä

⁵ Tätä on selostettu tarkemmin Palkansaajien tutkimuslaitoksen taannoisissa toimialaennusteissa.

neljänneksellä. Se olikin noussut takaisin vuoden 2007 kolmannen neljänneksen huipputasolle, vaikka Nokian voittojen vääristävä kirjaaminen teollisuustilastossa ei enää tuottavuuttamme paisuttanut.

Suomen tehdasteollisuuden työvoimakustannukset ovat Saksan ja Ruotsin alapuolella

Kuvio 3. Tehdasteollisuuden työvoimakustannukset tuntia kohti 2010:1–2017:1.

Lähde: Eurostat.

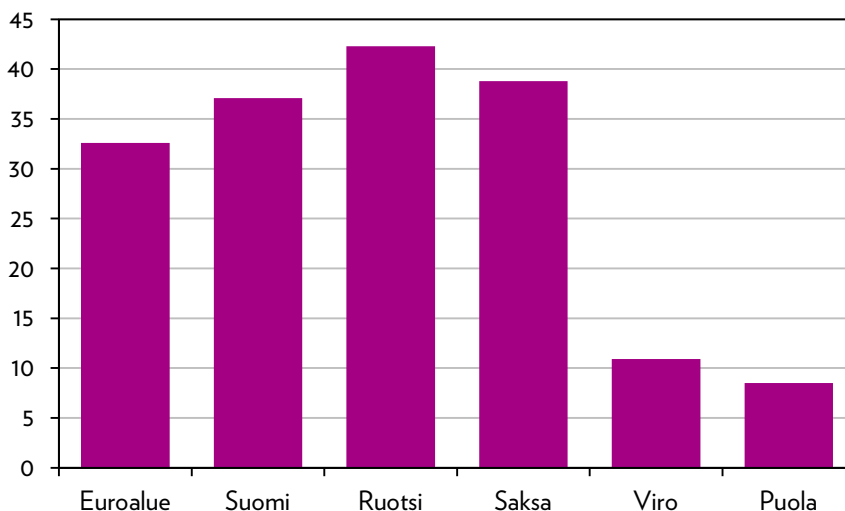
Kuviosta 3 nähdään, että työvoimakustannukset ovat nousseet vuodesta 2010 lähtien Suomessa hitaammin kuin kilpailijamaissamme. Kuvio 4 taas kuvaa näiden kustannusten tasoa. Siitä nähdään, että vaikka Viron ja Puola tuntuvat matalien työvoimakustannusten puolesta houkuttelevilta sijainneilta teollisuudelle, on Saksan ja varsinkin Ruotsin tehdasteollisuuden kustannustaso Suomen yläpuolella. Suomen kustannustaso ylittää euroalueen keskimääräisen tason, jota painaa alas monien Etelä-Euroopan maiden kuten Italian, Espanjan, Portugalin ja Kreikan matalahko taso.

Reaaliensiot jäissä – johtajien palkat nousseet eniten

Jo edellä esitetty tarkastelu viittaa siihen, että Suomen sisällä nimellisansioiden kehitys on ollut viime vuosina varsin maltillista. Yksityisen sektorin nimellisansiot ovat nousseet vuoden 2010 ensimmäisestä neljänneksestä vuoden 2017 toiseen neljännekseen mennessä keskimäärin 1,8 prosenttia vuodessa. Vuoden 2015 alusta nimellisansioiden nousuvauhti jäi vajaaseen 0,8 prosenttiin. Hidastunut inflaatio selittää osin tätä. Mutta kun inflaatio oli vuoden 2015 alusta vuoden 2017 puoliväliin myös noin 0,7 prosenttia, reaaliensioden nousu jäi nolnaan.

Eri ammattiryhmien sisällä johtajien palkat nousivat selvästi muita enemmän, vuoden 2010 alusta vuoden 2017 puoliväliin keskimäärin 2,8 prosenttia vuodessa. Prosessityöntekijöiden ansiot nousivat vastaavana aikana keskimäärin 1,6 prosenttia vuodessa. Heikointa oli toimisto- ja asiakaspalvelutyöntekijöiden ansioiden nousu, joka jäi keskimäärin 1,1 prosenttiin.

Kuvio 4. Työvoimakustannukset tunnilta teollisuudessa vuonna 2016.

Lähde: Eurostat.

Paperiteollisuuden tuotteiden kysynnän trendit

Sellun ja kartongin kysyntä on kasvussa

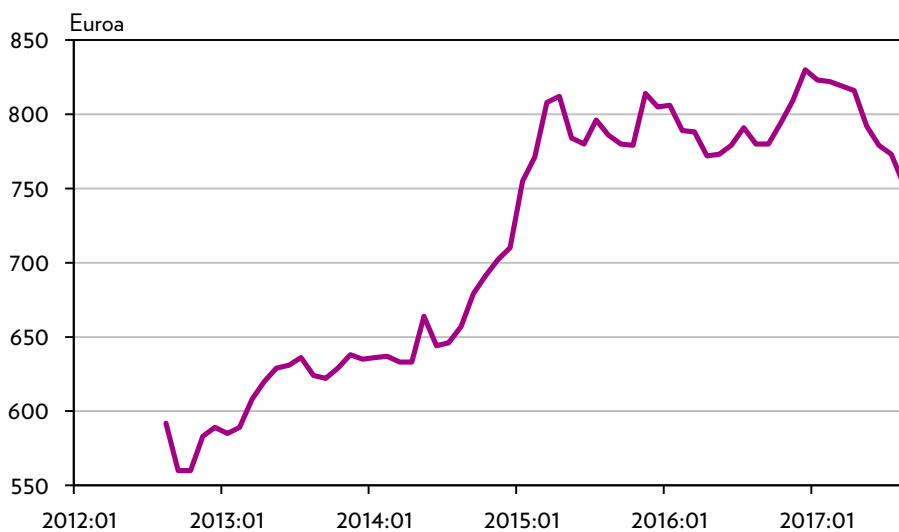
Paperin ja kartongin maailmanlaajuinen kysyntä on edelleen lievässä kasvussa kehittyvien ja kehitysmaiden kasvavan kysynnän ansiosta. Kehittyneiden maiden (Euroopan, Pohjois-Amerikan ja Japanin) paperin ja kartongin kysynnän odotetaan supistuvan noin prosentin vuodessa vuoteen 2030 asti.⁶ Sähköisen viestinnän yleistyessä ja vallatessa alaa kirjoitus- ja painopaperin (pl. sanomalehtipaperi) maailmanlaajuinen kysyntä kuitenkin taittui alaspäin jo vuonna 2007, eikä se ole enää tämän jälkeen kasvanut.⁷ Myös sanomalehtipaperin kysyntä on laskussa. Papereista enää pehmopaperien kysyntä kasvaa selvästi. Tätäkin nopeammin kasvaa kuitenkin pakkausmateriaalina käytetyn kartongin kysyntä. On ilmeistä, että pahvin kysynnän kasvu jopa nopeutuu jatkossa, kun sen suosio lisääntyy ympäristösyistä muovien kustannuksella.

⁶ Katso <https://www.metsateollisuus.fi/edunvalvonta/tuotteet/paperin-tuotanto-kulutus-maailman-markkinoilla/>

⁷ Katso <https://events.risiinfo.com/asian-conference/sites/default/files/presentations/2015/Li%20Meng%20-%20English.pdf>

Pehmopaperien ja kartongin kysynnän kasvu on ollut niin suurta, että myös niiden puoliraaka-aineen, sellun kysyntä on maailmanlaajuisesti kasvanut. Sellun kysynnän odotetaan kasvavan seuraavan kolmen vuoden aikana noin pari prosenttia vuodessa. Näköpiirissä ei ole mitään erityisestä syytä olettaa, että kasvu hidastuisi tästä jatkossakaan. Suomessa valmistettu sellu on pääosin pitkäkuituista havupuusellua (NBSK). Viime vuosina sellun maailmanlaajuisia tuotantokapasiteettia ovat lisänneet lähinnä investoinnit lyhytkuituisen (BHK) sellun tuotantoon. Väliaikaisesti tämä on horjuttanut tasapainoa ja lisännyt paperien ja pahvin laatuominaisuuksien ylläpitämiseksi tarvittavan havupuusellun kysyntää. Kun lyhytkuituisen sellun tuotantokapasiteetti on kasvanut ennen kaikkea Etelä-Amerikassa ja Kaakkois-Aasiassa, niin toistaiseksi NBSK-sellun viime vuosien merkittävin laajennus on Ääneskosken uusi tehdas. Kapasiteettia on kasvatettu myös Ruotsissa. Havupuusellun kysyntänäkymiä voidaan pitää edelleen kohtuullisen hyvinä. Osoituksena tästä havupuusellun (BNSK) dollarimääräiset hinnat ovat viimeisen vuoden aikana olleet nousussa. Euron vahvistuminen dollariin nähdessä kuluvaan vuoteen aikana on kuitenkin pudottanut jonkin verran euromääräisiä hintoja (kuvio 5).

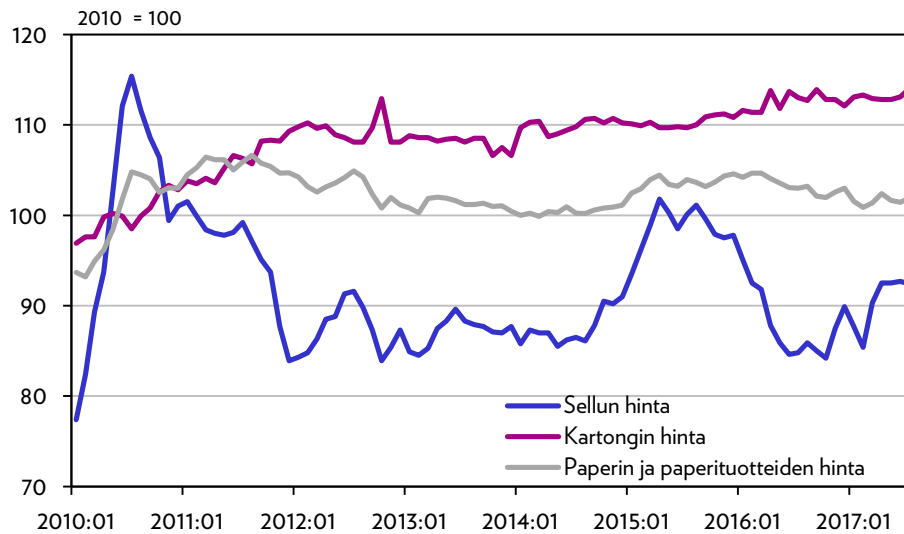
Kuvio 5. Havupuusellun hinta euroissa 2012:08–2017:08.

Lähde: Maailmanpankki.

Selluun investoimista edistää myös puun kemikaalien entistä monipuolisempi hyödyntäminen sekä itse valmistusprosessin valjastaminen energian tuotantoon. Myös sellun mahdollinen käyttö tekstiileissä ja pakkauksissa korvaamaan puuvillaa ja muovia lisäisi sen kysyntää. Tietyin ehdoin sellua voidaan pitää ekologisena vaihtoehtona muoville ja puuvillalle, minkä ansiosta sen suosio lisääntynee.

Kuvio 6. Paperiteollisuuden hinnat.

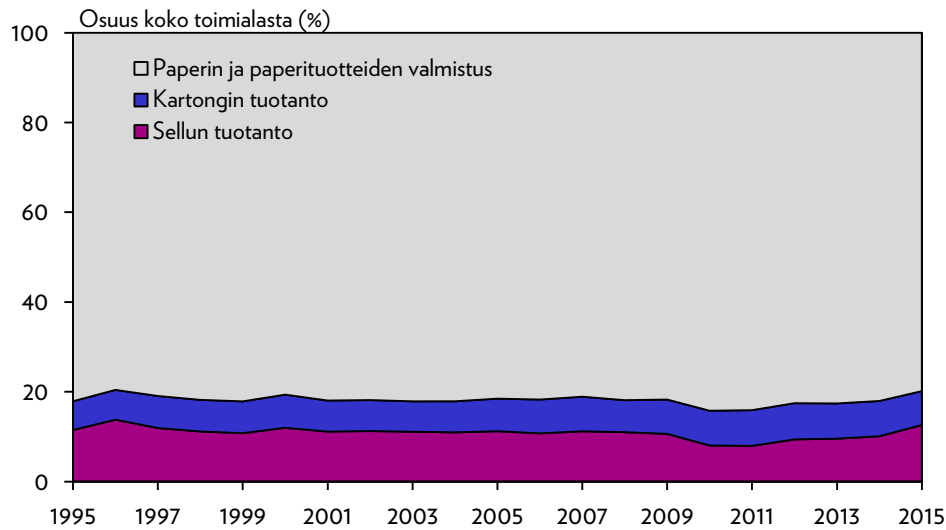
Lähde: Tilastokeskus.

Kuvio 6 esittää paperin alatoimialojen hintoja tilastokeskuksen tuottajahintaindeksien perusteella. Tästä kuviosta näkyy, miten suurta vaihtelua on sellun hinnassa ja verrattuna pitemmälle jalostettuihin paperiin ja kartonkiin. Kartongin kysynnän voimistuminen on nostanut sen hintaa aivan parin viime vuoden aikana suhteessa paperin hintaan.

Paperinvalmistuksen kapasiteettia on lakkautettu runsaasti

Graafisen paperin (kirjoitus, piirtäminen, kopiointi ja tulostus) kysynnän lasku on johtanut siihen, että Suomessa on lakkautettu vuosina 2005–2017 runsas kolmannes siitä paperin valmistuksen kapasiteetista, joka meillä oli vuonna 2005. Viimeksi vuonna 2015 ajettiin alas runsaasti kapasiteettia. Valtaosa paperin valmistuksesta Suomessa on erityyppistä aikakauslehtipaperia, hienopaperia ja erikoispaperia, ei juuri sanomalehtipaperia. Pehmopaperien osuus on verraten pieni. Tätä taustaa vasten on ilmeistä, ettei paperikoneiden uusien sulkemisten uhka ole mitenkään väistynyt. Heikompi vaihe kansainvälisessä taloudessa ja paperin kysynnässä kasvattaisi tätä riskiä huomattavasti. Paperiteollisuuden alatoimialojen henkilöstörakenteessa painopisteen siirtyminen kohti sellun ja kartongin tuotantoa on alkanut näkyä vasta aivan viime vuosina, ehkä selvemmin vasta vuodesta 2016 eteenpäin.

Kuvio 7. Paperiteollisuuden henkilöstörakenne vuosina 1995–2015.

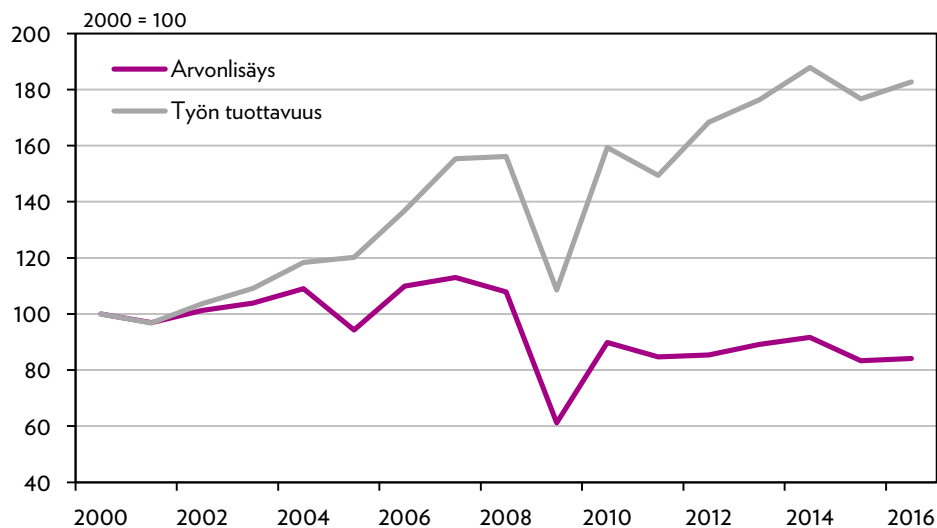

Lähde: Tilastokeskus.

Suomen paperiteollisuuden tuottavuus, investoinnit ja niiden paikalliset vaikutukset

Vuodesta 2000 työn tuottavuus on noussut vauhdikkaasti myös Suomen paperiteollisuudessa, mutta kuitenkin keskimäärin hitaammin kuin Suomen muussa teollisuudessa. Tämä on jossain määrin yllättävää, sillä olisi luullut, että paperiteollisuuden pääomavaltistuminen olisi nostanut työn tuottavuutta. Kaiketi syynä tähän ovat paperiteollisuuden vähäiset investoinnit, minkä vaikutuksesta tuotantoteknologia ei ole uudistunut ja panossuhteissakaan ei ole tapahtunut muutoksia. Jonkinlaista tuottavuusloikkaa voi paperiteollisuuteen tulla vasta uusien sellu- ja kartonki-investointien myötä.

Kuvio 8. Paperiteollisuuden arvonlisäys kiinteään hintaan ja työn tuottavuus vuosina 2000–2016.

Lähde: Tilastokeskus.

Kemiallisen metsäteollisuuden tuotannon vaihtelut ovat yhden maan kohdalla selvästi suurempia kuin globaalin tuotannon vaihtelut. Investointien sijoittumisen seurauksena voi jonkin paperitoimialan tuotteen tuotanto kasvaa yhdessä maassa ja taas supistua toisessa maassa. Niinpä uusinvestointi tai merkittävä kapasiteetin laajennus yhdessä maassa pyrkii syrjäyttämään vanhanaikaista kapasiteettia muualla. Pyrkimys tehokkuuden kasvattamiseen johtaa yleensä yhä suurempiin yksikkökokoihin, mikä vain kasvattaa syrjäytysvaikutusta. Tuotannon sijoittumiselle seuraavilla tekijöillä on merkitystä:

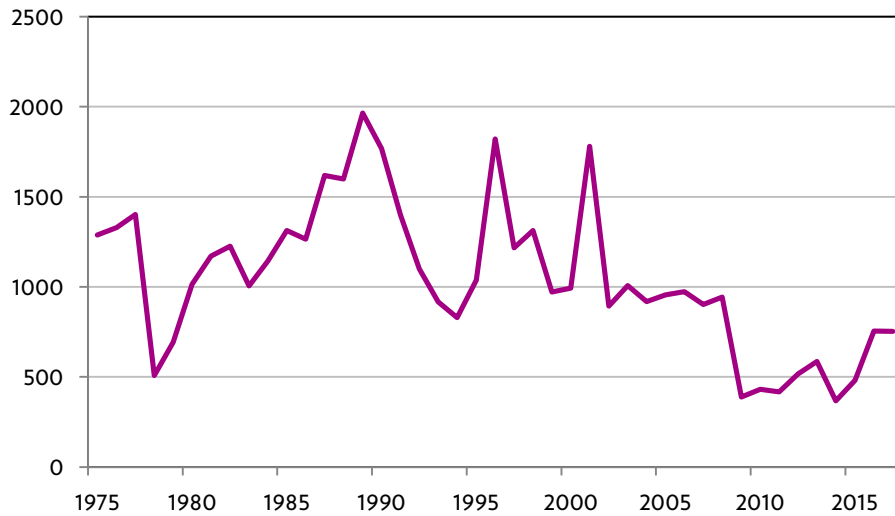
- Kustannustaso (energian hinta, työvoimakustannukset ja valuuttakurssit)
- Raaka-ainevarojen ja väliuotetarjonnan (sellun) läheisyys
- Markkinoiden läheisyys
- Sijaintimaan infrastruktuurin kehittyneisyys

Kun paperitehdas käyttää raaka-aineenaan kierrätyspaperia lopputuotteen, markkinoiden läheisyyden merkitys korostuu. Taas sellun tuotannossa raaka-ainevarojen läheisyydellä on suurempi merkitys. Juuri tällä hetkellä Suomen etuna kilpailtaessa uusista havupuuselluinvestoinneista voidaan pitää runsaita⁸ metsäveroja, kun taas Kiinan kohdalla raaka-ainevarojen ehtyminen ja niiden kaukainen sijainti on selvä haitta. Sellutehtaan läheisyys on myös selvä etu sitä käyttävässä jatkojalostuksessa (kartongin tai paperin tuotannossa). Pitemmälle jalostettujen tuotteiden kohdalla toisaalta myös lopputuotteen markkinoiden läheisyyttä voidaan pitää etuna.

Paperiteollisuuden investoinnit ovat viime vuosina olleet vaatimattomia verrattuna aiempiin vuosiin. Vuosina 2009–2015 paperiteollisuuden kiinteät investoinnit (kiinteään hintaan) olivat vain alle puolet pitemmän ajan, vuosien 1975–2016, keskiarvosta. Vuosiksi 2016–2017 investoinnit elpyivät, mitta jäivät noin 70 prosenttiin pitemmän ajan keskiarvosta. On selvää, että vuosien 1975–1992 investointien korkeaan tasoon ei enää päästä kuin poikkeusvuosina.

⁸ Tämän raportin lopussa on pohdittu sitä, miten EU:n ilmastopoliittikan linjaukset vaikuttavat tähän ”runsauteen”.

Kuvio 9. Suomen paperiteollisuuden investoinnit, € vuoden 2016 hinnoin.

Lähde: Tilastokeskus.

Suurimmat investoinnit sellutehtaisiin

Sellun nouseva hinta ja sen lievästi nouseva kysyntä on heijastunut investointeihin myös pohjoisella havumetsävyöhykkeellä. MetsäGroupin vasta käyttöön otettu Äänekosken biotehdas nostaa sellun vuosituotannon aiemmasta 530 tuhannesta tonnista 1,3 miljoonaan tonniin. Tehdas tuottaa myös runsaasti energiaa ja erilaisia kemikaaleja. Äänekosken yksikkö on otettu käyttöön syyskuussa 2017 ja sen tuotannon määrän odotetaan nousevan vähitellen kohti huippuaan vuoden 2018 aikana. Jo tätä ennen Stora Enso oli investoinut Varkauden yksikön sellun tuotannon nostamiseen 90 000 tonnilla. UPM on kasvattanut Suomen sellukapasiteettia noin 500 000 tonnilla vuodesta 2013 alkaen. Tämän vuoden aikana Kymin sellutehtaan 170 000 tonnin kapasiteetin lisäys tulee täysimääräisesti käyttöön. Myös Kaukaan tehtaan tuotantomäärä kasvoi kesällä 2017 laajennusinvestoinnin ansiosta. Sellutuotannon käänne on ollut yllättävän nopea, sillä vielä vuosina 2008–2009 Suomesta lakkautettiin kolme tehdasta, joiden kokonaiskapasiteetti oli tuottaa vuodessa runsaat 1,1 miljoonaa tonnia sellua.

Myös kartongin tuotantoon on odotettavissa investointeja

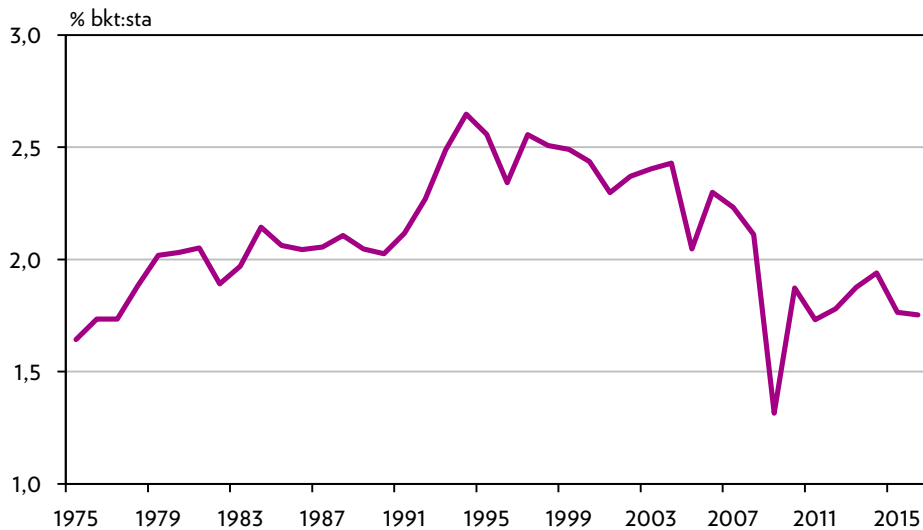
Suomen kartongin tuotantokapasiteetti on pysynyt huomattavasti vakaampana kuin sellun tai paperin tuotantokapasiteetti. Vuonna 2008 Stora Enso tosin sulki kaksi kartonkikonetta (Imatralla ja Varkaudessa), joiden yhteiskapasiteetti oli 200 000 tonnia vuodessa. Samaan aikaa Sora Enso kuitenkin kasvatti kartongin tuotannon kapasiteettia toisaalla. Pahvin voimistunut kysyntä alkoi tuntua siinä määrin, että yritys muutti vuonna 2016 Varkauden yksikön tuottamaan aaltopahvin raaka-ainetta 390 000 tonnia vuo-

dessa hienopaperin sijaan. Myös Kotkamills muutti tuotannon painopistettä vuonna 2016, kun paperikone muunnettiin tuottamaan kuluttajakkauskartonkia 400 000 tonnia vuodessa. Suomeen tullaan mitä ilmeisimmin rakentamaan uutta kapasiteettia myös kartongin tuotantoon. Mahdolliset uudet tehtaat eivät kuitenkaan ehdi tuotantoon vielä tämän raportin tarkastelujaksolla (2017–2019).

Paperiteollisuuden bkt-osuus on laskussa

Koko paperiteollisuuden työllisten määrä on supistunut rajusti viime vuosikymmeninä. Vuonna 2016 toimialalla työskenteli enää 19 500 henkilöä. Vuonna 1995 vastaava määrä oli 39 300 ja vuonna 1975 jopa 60 300. Toimiala on pääomavaltaitunut, mikä osaltaan on kasvattanut työn tuottavuutta.

Kuvio 10. Paperiteollisuuden arvonlisäyksen osuus bruttokansantuotteesta 1975–2016.

Lähde: Tilastokeskus.

Työntekijöiden määrän jyrkän supistumisen perusteella olisi voinut olettaa, että myös paperiteollisuuden arvonlisäyksen osuus koko bkt:sta olisi pienentynyt merkittävästi. Pitkällä aikavälillä (vuodesta 1975 lähtien) näin ei kuitenkaan ole tapahtunut. Tätä selittää paperiteollisuuden tuottavuuden nousun nopeus suhteessa koko kansantalouden tuottavuuden nousuun. Kuitenkin tämän vuosituhaten alkuvuosien runsaasta kahdesta prosentista paperiteollisuuden tuotanto-osuus on supistunut puolisen prosenttiyksiköä. Tätä laskua selittää osin se, että paperiteollisuuden tuotteista kaikkein eniten on supistunut korkeimmalle jalostettujen erikoispaperien tuotanto.

Uudet selluhankkeet

Suomeen on suunnitteilla useita uusia sellutehtaita. Taulukossa 1 on kuvattu tiivistetysti näitä suunnitelmia ja puuraaka-ainetta käyttävää Kemian biojalostuslaitosta.

Taulukko 1. Suomen uudet sellu- ja biodieselhankkeet.

	Kapasiteetti 1 000 tonnia sellua	Investointi Milj. €	Puun käyttö Milj. m ³ /vuosi	Rakentamisen vuodet	Toteutumisen todennäköisyys
Kemijärvi Boreal Bioref	500	900	2,3	2018–19	80 %
Kuopio Finnpulp	1 200	1 400	6,7	2018–19	60 %
Paltamo KaiCell	450	880	2,5	2019–20	50 %
Kemian Biojalostamo Kaidi	225 (biodieselä)	900	2,8	2018–19	30 %

Kiinalainen Camce on tehnyt aiesopimuksen Boreal Biorefin kanssa Kemijärven selluhankkeen toteuttamisesta ja siitä, että Camcesta tulee uuden tehtaan osakas, myöhemmin enemmistöosakas. Tämä sopimus varmistaisi hankkeen alkuvaiheen rahoituksen. Päätös toteutuksesta tehdään vuoden 2017 kuluessa. Hanke tarvitsee vielä ympäristöluvan. Rahoituksen varmistuminen nostaa toteutuksen todennäköisyyttä. Boreal Bioref uskoo saavansa investointiin jopa 200 miljoonaa euroa julkista rahaa.

Kuopioon suunniteltu Finnulp on mahdollisista hankkeista suurin. Se on jo saanut ympäristöluvan suhteellisin kirein ehdoin. Päätös hankkeen toteuttamisesta on tarkoitus tehdä vuodenvaihteessa 2017/2018. Rakentaminen alkaisi saman tien. Hankkeelle on uutisten mukaan saatu jo kolme merkittävää rahoittajaa, mutta suurin osa rahoituksesta lienee vielä auki. Hankkeen toteutumisen todennäköisyyttä pienentää kallis ympäristöluva ja se, että loppuosa rahoituksesta ei ole vielä varmistunut. Finnulp havittelee pääsyä Euroopan investointipankin uuteen investointiohjelmaan.

Kainuun liiton ja sijoitusyhtiön NC Capital Partners Oy omistama KaiCell Fibers pyrkii niin ikään tukeutumaan kiinalaiseen rahoitukseen. Yritys on tehnyt esisopimuksen kiinalaisen tekstiilijätin CHTC:n kanssa hankkeen toteutuksesta. Tekstiiliyrityksen kiinnostus hanketta kohtaan selittyy suunnitelmasta valmistaa myös tekstiilien valmistukseen soveltuvaa sellua. Tämäkin hanke laskelmoi saavansa julkista rahaa – maakunnalta ja valtiolta - kaiketi reilusti yli 100 miljoonaa euroa.

Kemian biojalostamo Kaidi valmistaisi puupohjaisesta biomassasta kuten energiapuusta, korjuujätteistä ja metsäteollisuuden sivuvirroista biopoltoaineita. Kesällä 2016 Euroopan komissio päätti myöntää 88,5 miljoonan euron investointituen hankkeen toteuttamiseksi. Euroopan parlamentti lievensi syyskuussa 2017 sen ympäristövaliokunnan tiukka linjaa metsien hiilinielujen osalta (katso laatikkoteksti ohessa tämän raportin lopussa), mikä lisää jonkin verran myös Kaidin toteutumisen mahdollisuuksia. Hanke on tästä huolimatta ympäristön kannalta edelleen ongelmallinen. Hankkeen toteutuminen riippuu paljon myös vielä auki olevasta EU:n uusiutuvan energian direktiivistä (RED2). Toistaiseksi kiinalaiset sijoittajat ovat jo vetäytyneet pienemmistä suomalaisista bioöljyhankkeista.

Yllä mainittujen selluhankkeiden lisäksi Haapajärvelle on suunniteltu sellutehdasta. Kiristynyt ilmastopolitiikka ja kilpailu julkisesta rahasta karsinevat näitä aivan alkuvaiheessa olevia hankkeita.

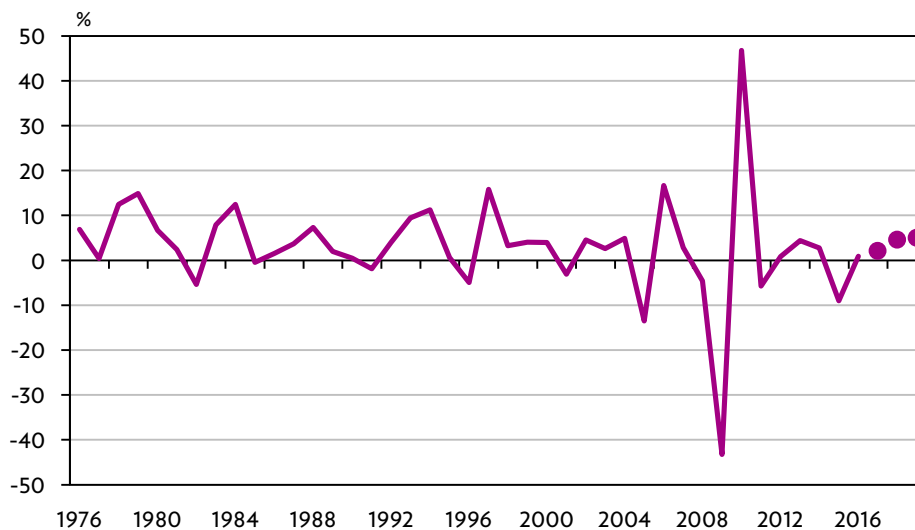
Suomen hallituksen mahdollisuudet tukea merkittävästi suunniteltuja selluhankkeita ovat rajalliset, vaikka hallituksen biotalouden kärkihankkeisiin on varattu 300 miljoonaa euroa. Ulkomaisella ja EU:sta saatavalla rahoituksella onki suuri merkitys hankkeiden toteuttamiselle. Oheisessa taulukossa ”toteutumisen todennäköisyys” on tämän tekstin kirjoittajan subjektiivinen ja epävarma arvio. Kun taulukon kaikkien uusien suurhankkeiden kokonaiskustannus on 4,1 miljardia euroa, niin näiden hankkeiden todennäköisyyksillä painotettu odotusarvo on 2,3 miljardia euroa. EK:n keväällä 2017 tekemän investointiedustelun mukaan Suomen teollisuuden investoinnit nousevat tänä vuonna 12 prosenttia edellisvuodesta yhteensä 4,3 miljardiin euroon. Tätä taustaa vasten taulukossa 1 mainittujen investointien odotettavissa oleva arvo on huomattava.

Paperiteollisuuden tuotantoennuste

Tuotanto kasvaa seuraavan 3 vuoden aikana

Suomen paperiteollisuuden tuotantoon vaikuttavat tuotteiden kysyntä vientimarkkinoilla, tuotantokapasiteettia kasvattavat investoinnit sekä mahdolliset vanhojen yksikköjen sulkemiset. Kansainvälisen talouden suhteellisen vakaat kasvunäkymät viittaavat siihen, että paperiteollisuuden tuotteiden kysyntä pysyy keskimäärin tyydyttävänä. Toistaiseksi elintason nousu kehittyvissä maissa ja kehitysmaissa, joka lisää kirjoitus – ja painopaperien kysyntää, vaimentaa kehittyneiden maiden paperin kysynnän laskevan trendin vaikutusta, mikä pienentää olemassa olevien koneiden sulkemisen riskiä. Ennusteessa on lähdetty myös siitä, että investoinnit pariin uuteen sellutehtaaseen käynnistyvät vuosina 2018–2019. Tämä ei tosin juuri ehdi vaikuttaa tuotantoon vielä vuonna 2019. Mutta Äänekosken uusi tehdas kuitenkin kasvattaa sellun tuotantoa vuosina 2017–2019 vuoden 2016 tasosta. Suomen kartonkiteollisuuteen on mitä ilmeisimmin tulossa uutta kapasiteettia jo lähivuosina. Nekään eivät ehdi kuitenkaan tuotantoon vielä vuosina 2017–2019. Paperin valmistuksessa tulee kysymykseen korkeintaan jo olemassa olevan kapasiteetin tehostaminen tai sen käyttöasteen lievä nosto. Paperin valmistuksen kohdalla on myös riskinä vanhojen yksikköjen sulkeminen.

Kuvio 11. Paperiteollisuuden tuotannon muutos plus ennuste vuosille 2017–2019.

Lähde: Tilastokeskus, Palkansaajien tutkimuslaitos.

Oheisen ennusteen mukaan Suomen paperiteollisuuden tuotanto (arvonlisäys) kiinteään hintaan kasvaa vuonna 2017 pari prosenttia. Ensi vuonna kasvu kiihtyy 4,6 prosenttiin ja vielä 2019 toimialan tuotanto kasvaa neljä prosenttia.

Uhkaako EU:n ilmastopolitiikka metsäteollisuuden uusia investointeja

EU:n ilmastopolitiikalla on vaikutusta Suomessa suunnitteilla oleviin metsäteollisuuden investointeihin. Eurooppa-neuvosto hyväksyi lokakuussa 2014 tavoitteen, jonka mukaan koko EU:n kasvihuonepäästöjen määrä laskee vuoteen 2030 mennessä 40 prosenttia vuoden 1990 tasosta. EU:n ilmastopolitiikassa kansantalous jakaantuu päästökaupan alaiseen ja sen ulkopuoliseen sektoriin. Päästökaupalla vaikutetaan lähinnä energian tuotannon, raskaan prosessiteollisuuden sekä lentoliikenteen päästöihin. Tähän kuuluvat niin paperin kuin sellun valmistuskin. Päästökaupan ulkopuolelle jää näin muu teollisuus, liikenne, rakentaminen, asuminen, asuntojen lämmitys ja maatalous. Eurooppa-neuvoston vuonna 2014 hyväksymän linjauksen mukaan päästökauppasektorin kasvihuonekaasupäästöjä supistetaan 43 prosenttia vuoden 2005 tasosta. Päästökaupan ulkopuoliselle sektorilla vastaava tavoite on keskimäärin 30 prosenttia. EU komissio esitti kesällä 2016, että tämä tavoite porrastettaisiin bkt:n mukaan. Tuolloisen esityksen mukaan Suomen tavoitteeksi tulisi 39 prosentin vähennys. Tätä ankarampi 40 prosentin tavoite olisi vain Luxemburgilla ja Ruotsilla.

Metsien osalta päästöjä säädelään niin sanotun LULUCF-sektoria (maan käyttö, maan käytön muutos ja metsätalous) koskevin säännöin. Vuoteen 2020 asti metsien hakkuita säännellään Kioton ilmasopimukseen sisältyvillä päätöksillä. Tässä sopimuksessa metsien nielulle (tai oikeammin nettopäästöille, jotka ovat maaperän ja maankäytön päästöt miinus metsien nielu) määrättiin vertailutaso. Tällä tasolla tarkoitetaan sitä tasoa, johon pitäisi päästään ilman uusia politiikkatoimia. Kioton sopimuksen toisella kaudella vuosina 2013–2020 Suomen vertailutaso on -20,5 miljoonaa (hiilidioksidiekvivalenttia) tonnia. Tässä luvussa on mukana puutuotteiden hiiltä sitova vaikutus. Mitä suurempi on tämä miinusmerkin edessä oleva luku, sitä vaikeampi tavoitteeseen on päästä. Vertailutason mukaiseen tavoitteeseen päästään luonnollisesti sitä helpommin, mitä vähemmän metsiä hakataan niin, että metsien hiilinielu kasvaa. Ainakin vuoteen 2016 saakka Suomi pääsi tähän tavoitteeseen vaivatta, sillä metsäteollisuuden kriisi oli vähentänyt metsäteollisuuden tuotantoa. Kapasiteettiakin oli ajettu paljon alas. Tämä oli kasvattanut metsien puuvarantoa ja siten niiden hiilinielua.

Euroopan komissio omaksui osin Kioton sopimuksen laskentaperiaatteita kaavailuissaan LULUCF-sektorin päästötavoitteiden asettamiselle vuosille 2021–2030. Vuonna 2016 komission tekemässä alustavassa ehdotuksessa LULUCF-sektorin (negatiivisten) nettopäästöjen vertailutaso asetettiin vuosien 1990–2009 keskitason mukaan.¹ Metsämaan hiilinielulle määräytyvä tavoite olisi noin 30 miljoonaa tonnia vuodessa. Euroopan parlamentin ympäristövaliokunta muutti vertailutason määräytymään vuosien 2000–2012 keskiarvon mukaan. Tavoite Suomen metsien hiilinielulle nousi tämän mukaan jo 35 miljoonaa tonniin. Parlamentin ympäristövaliokunta edellytti, että nettopäästöjen olisi oltava edellä määritellyllä tasolla vuodesta 2021 alkaen. Euroopan parlamentin tuoreessa päätösesityksessä (13.9.2017) lähdetään edelleen vuosien 2000–2012 mukaan määräytyvästä vertailutasosta. Mutta parlamentin linjauksessa vuosien 2000–2012 nettopäästöjen keskiarvoon perustuva referenssitaso voisi kansallisesti joustaa, jos vain edellytykset päästä tähän tasoon säilyvät vuoden 2050 jälkeen. Lisäksi metsien nielua koskevassa tavoitteessa voitaisiin ottaa aiempaa enemmän huomioon puutuotteisiin, lahoppuuhun ja soihin sitoutuneet hiilen nettomuutokset.

EU:n parlamentin uusi linjaus päästötavoitteisiin pääsemisen aikataulusta antaa huomattavasti tilaa uusille sellu- ja kartonki-investoinneille Suomeen. Parlamentin ympäristövaliokunnan tiukempi linja olisi yhden arvion mukaan sallinut korkeintaan 66 miljoonan kuution metsänhakuut vuosittain² ilman merkittäviä sanktioita tai puun tuonnin tuntuva lisäystä. Jo vuonna 2016 Suomen hakkuut (teollisuuspuu ja energiapuu yhteensä) nousivat 70 miljoonaa kuution ja

¹ <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2016/FI/1-2016-479-FI-F1-1.PDF>

² <https://www.luke.fi/blogi/mita-seuraa-eun-maankayttosektorin-paastosaatelysta/>

alkuvuoden 2017 perusteella hakkuut olisivat kasvamassa vuonna 2017 vielä vajaat 10 prosenttia edellisvuodesta. Jos kaavailut selluinvestoinnit (Kuopioon, Paltamoon ja Kemijärvelle) toteutuisivat, vuotuiset hakkuut nousisivat reilusti yli 80 miljoonaan kuutioon vuosittain. Tässä skenaariossa Suomen olisi pitänyt kasvattaa selvästi puutavaran tuontia.

Suomen mahdollisuuksia saada metsien hiilinielut tarvittavaan nousuun (vuoteen 2050 mennessä) lisääntyvistä hakkuista huolimatta auttaa se, että maamme metsissä on runsaasti nuorta puuta, jota korjaamalla sellun raaka-aineeksi metsät järevoityvät ja alkavat joidenkin vuosien kuluttua sitoa hiiltä entistä tehokkaammin. Ilmaston lämpeneminen ja jo tehdyt metsänhoidolliset toimenpiteet vaikuttanevat samaan suuntaan.³

Euroopan parlamentin tuore päätösesitys luo – kaikesta joustosta huolimatta – selvän kannustimen olla käyttämättä puuta (oksia, kantoja ja juuria) energian polttoon tai muuhun teolliseen toimintaan, jotta tehtäisiin tilaa pystyssä olevan puun lisääntyville hakkuille. On ilmeistä, että EU:n LULUCF-säännöstö vielä konkretisoituu ja tulee yksikäsitteisemmäksi. EU:n parlamentin (ei niin yksiselitteistä) päätösesitystä voidaan tulkita myös siten, että se kannustaa metsittämään peltoja ja lisäämään näin LULUCF-sektorin hiilinieluja. Melko selvästi se toisaalta kuitenkin torjuu soiden metsittämisen.

Jo nyt vaikuttaa siltä, että Sipilän hallituksen tavoitteet puunkäytön lisäämiseksi energian tuotannossa ovat yliamuvia.⁴ Oksat ja kannot jäädessään metsään tai suohon varastoituvat pitkäksi aikaa, mutta poltossa niihin sitoutunut hiilidioksidi vapautuu heti. Suomen viime vuosien maa- ja metsätalouspolitiikka on ollut sokeata myös siinä suhteessa, että metsää on koko ajan vallattu pelloksi.⁵ Kansantaloudellisesti olisi järkevämpää toimia toiseen suuntaan eli kannustaa tukipolitiikalla vallata ainakin peltoja ja etenkin suopeltoja metsiksi (tai suoksi).⁶ Tämä lisäisi Suomen hiilinieluja ja varmistaisi sellupuun saatavuuden vuoden 2050 jälkeenkin.

³ Katso <http://www.maaseuduntulevaisuus.fi/mets%C3%A4/luke-metsien-vuosittaiset-hiilinielut-huomattavasti-luultua-suuremmat-kaksinkertaistuvat-edelliseen-arvioon-n%C3%A4hden-1.182142>

⁴ Tätä taustaa vasten Kaidin Kemin hanketta voidaan pitää kyseenalaisena.

⁵ https://jukuri.luke.fi/bitstream/handle/10024/536237/luke-luobio_36_2016.pdf?sequence=1&isAllowed=y

⁶ Katso http://mmm.fi/documents/1410837/1721042/korjattu_11_2007_Hiiliraportti_netiversio.pdf/37dd0aa9-a066-4cfe-9894-e8f884ec63b0